
De AERA Annual Meeting: Boston 1990

Twee werelden: Introductie (W. J. Nijhof)

Aangekomen in Boston vraagt een vrouwelijke douane-officier mij aan de hand van mijn inlichtingenformulier of ik "in het onderwijs" werkzaam ben. Ik bevestig dat. Machteloos slaat ze de handen ten hemel en roept "Come and help us". Ze probeert een 'Dutch professor' duidelijk te maken dat er wat aan de hand is met het Amerikaanse onderwijssysteem en dat dringend hulp van buiten geboden is, met name vanuit Nederland met ons schitterende onderwijs. Het deugt niet met de kwaliteit van het Amerikaanse onderwijssysteem roept ze, acht jaren Reagan waren desastreus. Zou iets van deze harde werkelijkheid doorklinken tijdens de AERA?

Op Paaszaterdag, de dag voor Pasen derhalve, tref ik een zaal met 80 volwassenen aan in een hotel halverwege tussen St. Louis en Carbondale bezig met een masters degree: volwasseneneducatie en universitair onderwijs. Een tandartsassistente, studierend voor haar masters in Education, komt na een Hollands college naar mij toe en laat mij de Wall Street Journal van februari zien, waarin voorstellingen staan over de werkgelegenheid. Deze zijn dramatisch: wie geen scholing heeft krijgt geen baan en wie het wel heeft ook niet.

Deze voorbeelden bewijzen niets, maar illustreren dat:

- a) de kwaliteit van onderwijssystemen onder druk staan mede als gevolg van bezuinigingsmaatregelen;
- b) de Amerikaanse high school geen perfecte oplossing biedt voor het vraagstuk van kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs;
- c) de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt evenzeer problematisch is.

Tenslotte lijkt de man of vrouw in de straat het geloof in de lokale wetenschap en politiek te verliezen of verloren te hebben.

Kan de onderwijsresearch helpen mede antwoorden op deze problemen te vinden? In Boston dit keer geen centraal thema, waaronder alle bijdragen, na een selectie van 50% van het aanbod, zouden moeten worden gebundeld. Eindelijk is men tot de juiste conclusie gekomen dat een jaarmarkt zonder titel ook recht van bestaan heeft. Dat valt ook af te lezen aan de zich steeds verder uitbreidende reeks Special Interest Groups (zogenaamde SIG's) die een grote variatie aan onderwerpen en thema's inbrengt, zonder overigens het werk van de grote divisies van de AERA aan te tasten. Het is aan te bevelen dat veel jonge onderzoekers gebruik gaan maken van deze SIG's, omdat ze goedkoop zijn (meestal 5 à 6 \$ per jaar), veel aan netwerkvorming doen en stimulerend werken. Het aantal leden van een SIG dat jaarlijks betaald heeft voor 15 juni is bepalend voor het aantal sessies dat een SIG mag organiseren op de AERA.

Opmerkelijk is elk jaar weer de participatie van Nederlandse onderzoekers tijdens de AERA. Ze zijn heel nadrukkelijk aanwezig, als paperlezers, als discussianten, als voorzitters van sessies en als (kritische) waarnemers. Dat geldt ook voor assistenten in opleiding (AIO) die de kans krijgen eigen werk te presenteren en zo via een internationaal forum kritiek ontvangen op hun werk. Een echte vorm van internationalisering, mede geconditioneerd door subsidies vanwege NWO en het van de USA geleende publish or perish principe: de beoordeling van VFO-programma's dwingt iedereen tot het bijeen sprokkelen van punten. Hopelijk heeft de wetenschap er ook iets aan.

In deze kroniek weer een min of meer toevallige samenstelling van impressies, waarbij getracht wordt zoveel als mogelijk hoofdindrukken van belangrijke divisies aan bod te laten komen. De selectie blijft echter persoonlijk en de oordelen zijn voor rekening van de auteurs.

Biesta en Miedema gaan in op recente ontwikkelingen in het Amerikaanse pedagogendebat. Mulder schetst de dilemma's van een nationaal curriculum, terwijl Van den Berg ingaat op de problemen rondom het schoolboek. De Klerk doet verslag van zijn ervaringen

gen m.b.t. divisie C: leren en instructie. Er lijkt verzadiging op te treden, al lijkt er ook perspectief te zijn voor een novice-novice paradigma. Wubbels toont ook enige scepsis wanneer hij het déjà vu laat klinken. Over de goede leerkracht is al heel lang geleden veel gezegd. Toch ook enkele nieuwe ontwikkelingen. Dan de effectieve school, door velen kennelijk niet goed begrepen. Van der Grint schetst enkele vooroordelen en misvattingen. Hij pleit voor een betere theorie over effectieve scholen. Nijhof gaat in op enkele ontwikkelingen in het Amerikaanse beroepsonderwijs die, jammer genoeg voor Europa, weinig nieuws bevatten. De beschrijving van enkele effectstudies op het gebied van de bedrijfsopleidingen roept bij hem de vraag op naar betere designs en effectmaten. Van Hout vervolgt zijn bijdrage van vorig jaar met een schets van een drietal grote problemen in het Amerikaanse Hoger Onderwijs en trekt een aantal interessante conclusies voor onze situatie. Ten slotte schetsen enkele CITO-medewerkers hun meest recente ervaringen tijdens de AERA en aanverwante organisaties.

1990 lijkt een reflectief jaar te zijn, waarin – naar het zich laat aanzien – niet echt nieuwe zaken zich doorzetten en het oude niet afgeschreven is. April 1991 zal bewijzen of een nieuwe lente ook een nieuw lied zal brengen in Chicago.

Ontwikkelingen in het Amerikaanse theoretisch-pedagogische debat (G. J. J. Biesta, Rijksuniversiteit Groningen en S. Miedema, Rijksuniversiteit Leiden)

In het navolgende geven we een indruk van de ontwikkelingen in het Amerikaanse theoretisch-pedagogische debat en laten we zien tot welke specifieke vragen voor historisch onderzoek dit leidt.

De meest opvallende ontwikkeling is naar onze mening de definitieve doorbraak van de *critical pedagogy*. De namen van Freire, Apple, Giroux en McLaren waren op de meest uiteenlopende plaatsen te horen, zowel bij theoretici als bij practici. Ofschoon de waardering voor hun werk sterk uiteenloopt, is het evident dat men niet meer om hun ideeën heen kan. Reynolds en Pinar merkten in hun bijdrage over de recente geschiedenis van de curriculum-theorie op dat de 'critical pedagogy' (ook bekend als 'new sociology of curri-

culum' en 'radical curriculum theory') heeft geresulteerd in "an almost taken-for-granted view that curriculum can be understood in any comprehensive sense only if it is contextualized socially, economically, and politically". Een opmerkelijke prestatie, omdat men in de literatuur tot aan het begin van de jaren zeventig nog algemeen uitging van de politieke neutraliteit van het curriculum. Nadat de critical pedagogy zich in de jaren zeventig vooral manifesteerde als een marxistisch-sociologische theorie over de reproducerende werking van de economische en ideologische basis in het onderwijs, kwam in het begin van de jaren tachtig de notie 'verzet' centraal te staan, zij het aanvankelijk nog vaak gecombineerd met een reproductie-theoretische opvatting. Apple heeft in een vroeg stadium al opgemerkt dat het niet volstaat om alleen maar onderzoek te doen naar verzet, maar dat er feitelijk verzet gepleegd dient te worden. Via die 'beweging' komt, aldus Reynolds en Pinar, de critical pedagogy aan het einde van de jaren tachtig uit bij de politieke én de pedagogische praxis.

Met de groeiende belangstelling voor de critical pedagogy is ook de kritiek erop sterker geworden. Reynolds en Pinar lieten zien dat de critical pedagogy van haar Marxistische uitgangspunten is 'weggeschoven' in de richting van een liberale (Strike), een democratisch-humanistische (Bowers) c.q. een progressief-liberale (Wexler) positie. Dat doet de vraag ontstaan of en zo ja op welke basis critical pedagogy nog kritisch kan zijn. Het zijn de zich post-structuralistisch noemende pedagogen die de wending naar de praxis zoals die in de critical pedagogy is voltrokken, op theoretisch vlak hebben geradicaliseerd. Naar hun mening is er niet alleen op praktisch maar ook op theoretisch niveau sprake van een niet tot één rationeel principe te herleiden pluraliteit. Hiermee wordt dus de mogelijkheid voor een vaste (Marxistische) basis voor kritiek onderuit gehaald. Daarnaast verwijten o.a. Wexler en de feministische pedagoge Elsworth de academische kritische pedagogiek de aansluiting met de sociale bewegingen buiten de universiteit te missen. Academisch professionalisme wordt ten onrechte beschouwd als waarlijk politiek activisme. Wexler en Elsworth willen mét de sociale bewegingen een start maken voor 'tegenpraktijken'.

De goeroe van de Amerikaanse post-structuralistische pedagogen is zonder twijfel Der-